

**Міністерство освіти і науки України**  
**Західноукраїнський національний університет**  
**Навчально-науковий інститут новітніх освітніх технологій**

Кафедра адміністративного права та судочинства

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА**

**з дисципліни: «Актуальні питання адміністративного права та процесу»**  
**на тему: «Адміністративно-правові аспекти мобілізації медичних працівників»**

Студентки групи: ПРзм-11

Сторожук Наталя Богданівна

Керівник: к.ю.н., доц. Вербіцька М.В.

Національна шкала \_\_\_\_\_

Кількість балів: \_\_\_\_\_ Оцінка: ECTS \_\_\_\_

Члени комісії \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(підпис) (прізвище та ініціали)

**Тернопіль – 2026**

## ЗМІСТ

|                                                                                                             |           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ВСТУП.....</b>                                                                                           | <b>3</b>  |
| <b>РОЗДІЛ 1. ПРАВОВІ ЗАСАДИ МОБІЛІЗАЦІЇ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ.....</b>                             | <b>5</b>  |
| 1.1 Поняття та правова природа мобілізації.....                                                             | 5         |
| 1.2 Нормативно-правове регулювання мобілізації медичних працівників.....                                    | 9         |
| 1.3 Адміністративно-правовий статус медичного працівника у контексті мобілізації.....                       | 11        |
| <b>Висновки до розділу 1.....</b>                                                                           | <b>13</b> |
| <b>РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ МОБІЛІЗАЦІЇ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....</b>                                             | <b>15</b> |
| 2.1 Порядок мобілізації медичних працівників.....                                                           | 15        |
| 2.2 Порядок військового обліку жінок-медиків.....                                                           | 18        |
| 2.3 Медичні працівники, які не підлягають призову на службу.....                                            | 20        |
| <b>Висновки до розділу 2.....</b>                                                                           | <b>21</b> |
| <b>РОЗДІЛ 3. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ДЛЯ МОБІЛІЗОВАНИХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....</b> | <b>23</b> |
| 3.1 Адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства.....                         | 23        |
| 3.2 Соціально-правові гарантії для мобілізованих медиків.....                                               | 25        |
| <b>Висновки до розділу 3.....</b>                                                                           | <b>26</b> |
| <b>ВИСНОВКИ.....</b>                                                                                        | <b>28</b> |
| <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</b>                                                                      | <b>30</b> |

## ВСТУП

**Актуальність.** Мобілізація є невід’ємним процесом держави, яка перебуває у стані війни. В основному законі України – Конституції України (ст. 65) вказано, що захист України, її територіальної цілісності та незалежності покладається безпосередньо на громадян України [1]. Тому мобілізація є ключовим елементом реалізації цього обов'язку.

Сучасна правова база включає низку законів, підзаконних актів, постанов та указів, що регулюють питання пов'язані з мобілізацією. Проте, з повномасштабним вторгненням Російської Федерації на територію незалежної держави – України, українське законодавство потребує постійного оновлення, адаптації під сучасні реалії та виклики.

Працівники галузі охорони здоров'я попри виконання обов'язку захисту вітчизни виконують дуже важливу роботу – рятують життя. Сьогодні, питання мобілізації медичних працівників вимагає особливої уваги, адже слід забезпечити якісне надання медичних послуг як цивільному населенню, так і військовослужбовцям. Тому дослідження адміністративно-правових аспектів призову медперсоналу потребує уваги.

Детального дослідження потребують процедури призову медичних працівників, порядок бронювання,

Питання пов'язані із адміністративно-правовими аспектами мобілізації медичних працівників розглядали Кокошко М. В., Кузьменко О. В., Чорна Г. В., Крупицький О. С. та інші.

**Об'єктом дослідження** є суспільні відносини, що виникають у процесі мобілізації медичних працівників.

**Предметом дослідження** є адміністративно-правові аспекти мобілізації медичних працівників, нормативно-правові норми, порядок призову та бронювання медперсоналу.

**Мета дослідження** полягає в аналізі адміністративно-правовому аспекті мобілізації медичних працівників, дослідження особливостей призову та правового статусу медпрацівників.

Виходячи з мети у курсовій роботі поставлено наступні **завдання**:

- розкрити поняття та правову природу мобілізації;
- дослідити які нормативно-правові акти регулюють мобілізацію медичних працівників;
- дослідити адміністративно-правовий статус медичного працівника у контексті мобілізації;
- розглянути порядок мобілізації медичних працівників;
- визначити порядок військового обліку жінок-медиків;
- встановити які медичні працівники не підлягають мобілізації;
- з'ясувати яка відповідальність настає за порушення законодавства щодо мобілізації медпрацівників;
- проаналізувати які соціально-правові гарантії надає держава мобілізованим медикам.

**Методи дослідження.** Під час написання курсової роботи, використовувались певні методи, а саме формально-юридичний, системно-структурний, метод аналізу та інші. Формально-юридичний метод допоміг проаналізувати норми чинного законодавства та поняття. За допомогою системно-структурного методу з'ясували, яке місце займає мобілізація медперсоналу у системі адміністративного права та дійшли до певних висновків використовуючи метод аналізу.

**Структура курсової роботи.** Курсова робота складається із вступу, трьох розділів, що мають підрозділи, висновків та списку використаних джерел.

## РОЗДІЛ 1

### ПРАВОВІ ЗАСАДИ МОБІЛІЗАЦІЇ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УКРАЇНІ

#### 1.1 Поняття та правова природа мобілізації

Сьогодні мобілізація посідає важливе місце у збереженні незалежності України. Згідно із частиною 1 статті 4 Закону України «Про оборону України» у випадку загрози нападу чи безпосередньо збройної агресії на державу Україну Президент України є уповноваженим приймати рішення про запровадження воєнного стану на всій території держави або ж у певній місцевості та про загальну чи часткову мобілізацію [6]. 24 лютого 2022 року Президент України – Володимир Зеленський, повідомив народ що підписав Указ про введення воєнного стану який діє по цей час, оскільки глава держави продовжує дію воєнного стану кожні 90 днів.

Адміністративно-правова характеристика мобілізації полягає в тому, що мобілізація це складний процес який охоплює суспільні відносини у сфері адміністративного права, адже цей процес безпосередньо пов'язаний із діяльністю держави, або ж іншими суб'єктами владних повноважень, які здійснюють владні управлінські функції.

Зараз в науковому просторі існує багато визначень поняття «мобілізація», але на мою думку найточніше визначення зазначено в статті 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» «мобілізація - комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано» [5].

Відповідно до статті 4 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» мобілізація може бути таких видів.

Таблиця 1.1

## Види мобілізації

| Вид мобілізації | Характеристика                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-----------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Загальна        | Охоплює територію всієї держави, проходить одночасно, охоплює залучення всіх ключових державних ресурсів, національну економіку, органи державної влади, інші державні установи, місцеве самоврядування, військові формування, сили цивільного захисту, а також підприємства, установи і організації. Діє від 24 лютого 2022 року по цей час. |
| Часткова        | Охоплює певну територію держави, має вибіркового характеру, тому залучає лише певну частину державних ресурсів, охоплює окремі сектори національної економіки, військові формування, сили цивільного захисту, підприємства, установи та організації. Саме цей вид мобілізації застосовувався з 2014 року.                                     |

Таблиця дає змогу зробити висновок, що загальна мобілізація залучає ширше коло осіб, ресурсів, тоді як часткова мобілізація має більш вибіркового характеру [5].

Варто зазначити, що правова природа мобілізації включає в себе принципи мобілізації. Принципи мобілізації – це базис на основі яких існують правила мобілізації, спираючись на них держава видає закони, вносить правки у чинне законодавство. Простими словами, принципи обмежують втручання держави у права та свободи людей.

Кузьменко Оксана та інші в своїй науковій роботі зазначили, що проблемою є те, що сучасне законодавство не передбачає класифікації принципів мобілізації на два види – загальні та спеціальні.

Загальні принципи мобілізації мають універсальний характер, тому вони стосуються не лише мобілізації, а всі галузі права. До загальних слід віднести принцип законності, верховенства права, пропорційності, належного урядування та інші [19].

Спеціальні принципи мобілізації своєю сутністю доповнюють загальні принципи. В Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» вказано, що мобілізаційна підготовка і мобілізація базуються на таких принципах:

- централізоване керівництво;
- завчасність;
- плановість;
- комплексність і погодженість;
- персональна відповідальність за виконання заходів щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації;
- додержання прав підприємств, установ і організацій та громадян;
- гарантована достатність;
- наукова обґрунтованість;
- фінансова забезпеченість [5].

Принцип централізованого керівництва означає, що усі рішення щодо мобілізації приймаються на те уповноваженими особами (Президентом, Кабінетом Міністрів, Генеральним штабом збройних сил України) зберігаючи

єдність у своїх діях. Цей принцип для того щоб уникнути хаосу та встановити певний центр управління.

Принцип завчасності свідчить про те, що підготовка до мобілізації в певній мірі має проходити ще до нападу, наприклад законодавством передбачається постановлення чоловіків на військовий облік та жінок-медиків.

Принцип плановості означає те, що держава в особі уповноважених органів має розробити план дій які потрібно буде їй вчинити у випадку нападу, вторгнення на її територію.

Принцип комплексності та узгодженості означає, щодо всіх сфер на які впливає мобілізація мають приймати рішення узгоджено. Наприклад, деяку частину медиків мобілізувати, а іншу залишити для забезпечення життєдіяльності цивільного населення.

Принцип персональної відповідальності за виконання заходів щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації передбачає, що посадова особа, у разі невиконання своїх посадових обов'язків щодо мобілізації буде притягнена до відповідальності.

Принцип додержання прав підприємств, установ і організацій та громадян свідчить про те, що не зважаючи на воєнний стан, права та законні інтереси підприємств, організацій та громадян не можуть бути порушено.

Принцип гарантованої достатності розуміється як те, що уповноваженні органи мають розумно використовувати ресурси, щоб максимально зберегти баланс у функціонуванні держави. Це стосується кількості призову людей, використання матеріальних та фінансових ресурсів.

Принцип наукової обґрунтованості передбачає те, що мобілізація має здійснюватися на основі аналізу певних даних та прогнозування певних розвитків подій.

Принцип фінансової забезпеченості означає, що держава має фінансувати розходи пов'язані із мобілізацією і мобілізаційною підготовкою. Відповідно до частини 5 статті 7 ЗУ «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» «Фінансування мобілізаційної підготовки та/або заходів з мобілізації може

здійснюватися додатково за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України» [5].

## **1.2 Нормативно-правове регулювання мобілізації медичних працівників**

Сучасна база законодавства містить багато нормативно-правових актів, зокрема підзаконні акти, закони, укази, постанови що регулюють питання призову медичних працівників, бронювання, їх правовий статус, їхні права та гарантії, які надає держава.

Ключовим нормативним актом що регулює питання мобілізації медичних працівників, який має найвищу юридичну силу – Конституція України. Основний закон України зазначає те, що захист держави є обов'язком громадян (стаття 65) та вказує, що кожна людина має право на медичну допомогу (стаття 49) [1]. Тобто Конституція поєднує ці дві норми, передбачаючи те, що попри загальну мобілізацію, залучення медичного персоналу до Збройних Сил України та здійснення їхнього бронювання має бути збалансований, та не перешкоджати реалізації статті 49 Конституції України.

Важливе значення має Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Цей нормативно-правовий акт дає визначення таким поняттям, як «мобілізація», «мобілізаційна підготовка», «система військового обліку» та інші, зазначає принципи мобілізації, порядок бронювання та випадки, коли особа має право на відстрочку.

Кодекс Законів про працю України гарантує те, що працівникам які призвані на військову службу під час мобілізації має зберігатися робоче місце та посада (стаття 119) [21].

Згідно з національним законодавством за порушення правил військового обліку наступає адміністративна та кримінальна відповідальність, що передбачена Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним кодексом України.

Порядок бронювання передбачено постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 р. № 76. Зокрема в даній постанові передбачено обмеження кількості заброньованих осіб зі загальної кількості військовозобов'язаних працівників, зазвичай може становити 50%. Однак законодавець зробив виняток щодо лікарів, оскільки лікарні забезпечують життєдіяльність населення, то обмеження у 50% не діють [3].

Щодо перебування жінок-медиків на військовому обліку регулює наказ Міністерства оборони України від 11.10.2021 №313 та Закон України «Про військовий обов'язок та військову службу».

Варто пам'ятати про те, що під час війни діють норми міжнародного гуманітарного права. Відповідно до норм Конституції України міжнародні договори, конвенції тощо, які ратифіковані Верховною Радою України є частиною національного законодавства [1]. Женевські Конвенції мають важливе значення для регулювання правового статусу медиків, які є у складі Збройних Сил.

Отже, коротко зазначивши які нормативно-правові акти регулюють мобілізацію медиків, слід їх систематизувати за рівнем юридичної сили:

1. Конституція України.
2. Міжнародні договори, які ратифіковані Верховною Радою України (Женевські конвенції і Додаткові протоколи).
3. Закони України, Кодифіковані акти (Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», Закон України «Про оборону України», Кодекс законів про працю, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Кримінальний кодекс України та інші).
4. Укази Президента України (Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», Указ Президента України «Про загальну мобілізацію», та інші).
5. Постанови Кабінету Міністрів України (постанова Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 р. № 76, та інші).

6. Накази міністерств (наказ Міністерства оборони України від 11.10.2021 №313 та інші).

### **1.3 Адміністративно-правовий статус медичного працівника у контексті мобілізації**

Адміністративно-правовий статус медичного працівника полягає у наділенні медиків певних прав та обов'язків у сфері мобілізації. Статус медика у контексті мобілізації є особливим, адже медик виступає в даній ситуації не лише як медичний працівник, що дав клятву Гіппократу, а і як громадянин, який несе конституційний обов'язок.

Важливим в даній ситуації є те, що попри наділення медика обов'язком захисту держави, медпрацівник набуває спеціальних прав та обов'язків пов'язаних з медичною освітою, професійним спрямуванням.

Взяття жінок на військовий облік в більшості випадків є добровільним бажанням жінки, але не у випадку жінок-медиків, для них ця процедура є обов'язковою, тобто має імперативний характер. Наказ Міноборони від 11.10.2021 № 313 «Про затвердження Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями, після одержання яких жінки беруться на військовий облік військовозобов'язаних та Переліку спеціальностей та/або професій, споріднених з відповідними військово-обліковими спеціальностями» передбачає, що жінки з фармацевтичною та медичною освітою, які є придатними за станом здоров'я і віком до служби мають обов'язково стати на військовий облік [21]. Цей обов'язок є спеціальним та пов'язаний безпосередньо з набуттям особи медичної освіти.

Ключовим документом що має юридичну силу та надає спеціальних прав мобілізованим медикам є Указ Президента України від 12 червня 2025 року № 397/2025 «Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України». Саме цим Указом

заборонено призначати людей, що мають медичну, фармацевтичну освіту або є фахівцями з реабілітації на посаду, що не пов'язана з медичною діяльністю, при цьому не можна призначати медиків на посади що потребують нижчого рівня освіти ніж має особа медик що призивається [22].

Враховуючи зміни, відповідно до пункту 83-1 Указу Президента України від 11.03.2026 №1153/2008 «Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України» призначення особу з медичною, фармацевтичною або ж реабілітаційною освітою, на посаду не пов'язану з такою ж освітою чи нижчого рівня дозволяється у випадку добровільного бажання особи займати таку посаду [8].

Спеціальності та ступінь вищої освіти що підлягають до вимог Указу Президента від 12.06.2025 №397/2025 вказано в самому документі, зокрема «ідеться про військовослужбовців та громадян, що мають вищу освіту ступеня магістра медичного або фармацевтичного спрямування та відповідний сертифікат лікаря-спеціаліста або фармацевта-спеціаліста, а також про тих фахівців, що мають вищу освіту ступеня магістра за спеціальностями «Технології медичної діагностики та лікування» (спеціалізація «Протезування-ортезування»), «Терапія та реабілітація», «Біомедична інженерія» (освітня програма з технологій протезно-ортопедичних виробів) або ж мають вищу освіту та пройшли післядипломне навчання на циклах спеціалізації «Ерготерапія», «Протезування-ортезування», «Терапія мови і мовлення», «Фізична терапія»» [22].

«Указом оновлено й вимоги до присвоєння звання молодшого лейтенанта як для чинних військовослужбовців, так і для громадян, які можуть бути призвані за мобілізацією чи зараховані на військову службу за контрактом. До переліку спеціальностей включено не лише лікарів, а й фармацевтів – вони зможуть бути призначені на посади офіцерського складу медичної служби з подальшим проходженням військової підготовки за програмою підготовки офіцерів медичної служби тактичного рівня (у разі якщо такі особи не

проходили військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби)» [22].

Відповідно до абзацу 5 частини 3 статті 23 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» громадяни які мають медичну освіту можуть мобілізуватись на підставі контракту строком на один рік, при цьому такі особи мають проходити службу пов'язану з медичною діяльністю [4]. Міністерство оборони України зазначає, що після завершення встановленого строку військової служби (одного року) громадянин має право не продовжувати свою подальшу службу, звільнившись у зв'язку закінченням строку контракту, проте на добровільній основі такий строк може бути продовжено ще на один рік, підписавши контракт військовослужбовцем ще раз [16].

Законодавець запровадив і нововведення для студентів-медиків. Особи, які здобувають медичну, фармацевтичну освіту з 1 січня 2026 року є обов'язковим військова підготовка за програмою офіцерів запасу. Це стосується осіб, які є придатними за станом здоров'я та успішно пройшли психологічний відбір. За забезпечення такої підготовки відповідає безпосередньо заклад вищої освіти [17].

Варто зазначити, що особа яка має право на відстрочку від мобілізації може нею скористуватися на свій розсуд. Тобто реалізовувати це право чи ні – її вибір. Детальніше про відстрочку військовозобов'язаних приділено увагу в розділі 2.

## **Висновки до розділу 1**

Підсумовуючи правову природу мобілізації варто зазначити, що мобілізація – це певний комплекс дій, що допомагає привести державу в умови особливого періоду, що запроваджується для збереження держави та забезпечення її подальшого існування. Це стан держави, коли всі ресурси спрямовані на досягнення одної цілі.

Аналізуючи нормативно-правову базу, слід зазначити, що питання пов'язані з призовом, військовою службою є досить складними. Для того щоб максимально врегулювати сферу даних відносин, які складаються під час мобілізації та безпосередньо в умовах стану війни, державні органи постійно оновлюють, вносять правки в національне законодавство, тим самим удосконалюючи його. При цьому, нам як громадянам необхідно бути в курсі таких змін. Питання пов'язані з мобілізацією медичних працівників регулюються починаючи Конституцією України, що має найвищу юридичну силу, закінчуючи умовно кажучи наказом головного лікаря.

Встановивши в чому полягає адміністративно-правовий статус медичного працівника в умовах мобілізації можна дійти висновку він зводиться до забезпеченості як медичного персоналу на фронті, що дасть можливість максимально зберегти життя нашим захисникам, так і в забезпеченості медиків для надання допомоги цивільному населенні.

## **РОЗДІЛ 2.**

### **МЕХАНІЗМ МОБІЛІЗАЦІЇ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ**

#### **2.1 Порядок мобілізації медичних працівників**

Освіта медика хоч і дає певні «привілеї» щодо мобілізації медиків, але ж конституційний обов'язок захисту вітчизни не пропадає. Мобілізація медиків здійснюється у загальному порядку та сам механізм мобілізації регулюється низкою нормативно-правових актів, зокрема:

- Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»;
- Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу»
- Постановою Кабінету Міністрів України №560 від 16 травня 2024 року.

Механізм мобілізації починається з постановкою на військовий облік. Щодо жінок, то відповідно до пункту 50 Постанови Кабінету Міністрів від 30 грудня 2022 р. № 1487 «Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів», протягом семи днів після отримання освіти, заклад, що надавав освітні послуги, має надіслати списки зазначених студентів В ТЦК та СП за місцем їхнього проживання. Після того як жінки отримали медичну (або ж фармацевтичну) освіту, протягом 60 діб, в них є обов'язок прийти в ТЦК та СП для проходження військово-лікарської комісії, щоб визначити придатність особи до служби [9].

Отже, сучасне законодавство спростило жінкам-медикам процедуру постановлення на військовий облік, поклавши на адміністрацію закладу освіти додатковий обов'язок щодо складання списків випускників та подання його відповідному органу.

Також щодо чоловіків, то згідно із пунктом 79 Постанови Кабінету Міністрів від 30 грудня 2022 р. № 1487 «Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів», чоловіків, що досягли 25 річного віку, автоматично, без їхньої

присутності, переводитимуть зі статусу призовника на військовозобов'язаного. Строк такого переведення становить 30 днів після досягнення вказаного віку [9].

Призов до військової служби розпочинається із отримання повістки. Повістки бувають різними за своїми призначеннями. Відповідно до чинного законодавства існують такі види повісток:

- Повістка про уточнення даних – для уточнення місця проживання або іншої інформації.
- Повістка про проходження військово-лікарської комісії – для встановлення придатності особи за станом здоров'я до військової служби.
- Бойова повістка – призов на військову службу [18].

Ігнорування будь-якої з перелічених повісток несе за собою відповідальність, від адміністративної до кримінальної.

Юрист військового права Зорян Павлів зазначає, що законодавство не визначає конкретного місця де може бути вручена повістка. Даний документ може бути вручений особисто під підпис, через застосунок «Резерв+» або ж поштою [27].

Тепер важливо встановити, які суб'єкти мають право вручати повістки. Відповідно до пункту 31 Постанови Кабінету Міністрів України №560 від 16 травня 2024 року, «повістки мають право вручати:

- представники територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки - в межах адміністративної території, на яку поширюється повноваження відповідного територіального центру комплектування та соціальної підтримки;
- представники структурних підрозділів районних, міських держадміністрацій (військових адміністрацій) - в межах адміністративної території, на яку поширюється повноваження відповідної районної, міської держадміністрації (військової адміністрації);

- представники виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад - в адміністративних межах населених пунктів та територій, на які поширюється повноваження відповідних виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад;
- представники підприємств, установ, організацій - на території підприємств (установ, організацій) та в місцях виконання працівниками робіт (обов'язків);
- представники відповідного підрозділу розвідувальних органів, Центрального управління або регіональних органів СБУ (тільки резервістам та військовозобов'язаним, які перебувають в зазначених органах на військовому обліку) - на усій території України» [10].

Варто зауважити, що процес отримання повістки, призову є досить складним і порушення з боку суб'єкта владних повноважень можна оскаржувати в суді.

Після того як медик отримав повістку щодо уточнення даних або ж щодо проходження військово-лікарської комісії, особа має з'явитись у відповідне ТЦК та СП за місцем проживання або місцем реєстрації, та пройти військово-лікарську комісію. Цей етап полягає в оцінці стану здоров'я та психологічного стану громадянина.

Якщо особа не згідна з висновком військово-лікарської комісії, в такому випадку вона має право оскаржити його такими способами:

- в вищому органу (обласній, регіональній або ж центральній військово-лікарській комісії), в даному випадку це буде досудове врегулювання спору та сама процедура регулюватиметься Законом України «Про адміністративну процедуру»;
- в адміністративному суді, в даній ситуації важливо розуміти що суд, не буде давати оцінку висновку військово-лікарської комісії, а

перевірятиме чи не було порушення в самій процедурі (наприклад, документи не оформлені належним чином).

Якщо медик отримав статус «придатний», йому видається бойова повістка. Відповідно до частини 1 статті 39 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», особа яка раніше не проходила військову службу має пройти курс базової загальновійськової підготовки [4]. Таким чином медик направляється на навчання.

Якщо особу було направлено на навчання, то після проходження підготовки вона отримує сертифікат про проходження навчання і в подальшому направляється у військову частину, звідки може направитись на фахову підготовку [28].

## **2.2 Порядок військового обліку жінок-медиків**

Не зважаючи на те, що образ захисника зазвичай приписують чоловікам, з початку повномасштабного вторгнення тисячі жінок взяли зброю в руки, залишивши свою сім'ю, дітей, роботу, тощо. Відвага та сильний дух українок справді вражає.

Станом на 2025 рік кількість жінок у складі Збройних Сил України становить близько 65 000–75 000 осіб, з цієї кількості 5-10% виконують бойові завдання на передовій, цей показник є одним із найвищих у світі [15, с. 19].

Варто зазначити, що наші захисниці займають різні посади, від діловода, кухара до посади командування, показують неймовірний результат.

Отже, як зазначалося раніше, жінки, що мають медичну або фармацевтичну світу має обов'язок стати на військовий облік. Постановлення їх на військовий облік здійснюється закладом освіти, та попри це жінка-медик має обов'язок прийти в ТЦК та СП за місцем реєстрації для проходження військово-лікарської комісії. Якщо така особа не з'явиться в ТЦК та СП протягом встановленого строку, то це вважається порушенням правил військового

обліку, за яке наступає адміністративна відповідальність у вигляді штрафу, при цьому обов'язок пройти військово-лікарську комісію надалі залишається.

Проте, потрібно зауважити зазначений порядок взяття жінок на військовий облік є нововведенням та стосується не усіх жінок-медиків, точніше такий порядок застосовується лише до тих, що здобувають освіту після 31 липня 2025 року. Тобто для тих, хто здобув медичну чи фармацевтичну освіту до 31 липня 2025 чинне «старе» законодавство, відповідно до якого особа має особисто звернутися в ТЦК для поставки її на військовий облік [12].

Відповідно до частини 12 статті 1 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» жінки, які перебувають на військовому обліку можуть бути залучені на військову службу лише добровільно [4].

Важливою особливістю є те, що для працевлаштування жінка, що має медичну або ж фармацевтичну освіту, повинна надати роботодавцю свій військово-обліковий документ. Без зазначеного документа такого працівника на роботодавець не має права брати на роботу. Також роботодавці (юридичні особи) зобов'язані вести військовий облік працівників, інакше на роботодавця буде накладено штраф. Тобто відповідно до сучасного законодавства спочатку жінці з медичною освітою потрібно стати на облік, а потім дана особа зможе працевлаштуватися, інакше роботодавець на законних підставах може відмовити у працевлаштуванні. Відмінностей щодо ведення даного обліку жінок і чоловіків немає [30].

Отже, не зважаючи на те, що зараз шириться багато фейкової інформації щодо примусової мобілізації жінок, наразі законодавець передбачає мобілізацію жінок лише за власним бажанням. На мою думку, обов'язок постановлення на військовий облік громадян жіночої статі зумовлюється тим, щоб держава могла бачити запас людських ресурсів та за потреби раціонально їх залучати для збереження обороноздатності України.

### 2.3 Медичні працівники, які не підлягають призову на службу

Незважаючи на те, що наразі триває загальна мобілізація, є певна категорія людей що не підлягає мобілізації. Статус медика не є підставою для звільнення від мобілізації, проте медичні працівники можуть реалізувати це право через процедуру бронювання чи на підставі наявності іншого права на відстрочку.

Найпоширенішим шляхом звільнення від мобілізації медика є бронювання. Уряд Постановою від 14 січня 2025 р. № 36 зменшив обмеження щодо бронювання державних та комунальних лікарень, дозволивши бронювати 100% медичних працівників. Варто зазначити, що для того, щоб адміністрація лікарні могла забронювати такого працівника необхідна умова – основне місце роботи працівника. Що стосується приватні клініки, по-перше, для них є обмеження щодо можливості забронювати лише 50% медичних працівників. По-друге, для них існує обов'язковий критерій щодо отриманої зарплати, а саме 2,5 мінімальних зарплати працівників, станом на 2026 рік це становить 21 617 гривень. По-третє, приватні лікарні не зможуть бронювати працівників поки не отримають статус критично важливих. Бронювання здійснюється на строк від 6 до 12 місяців [20].

Потрібно звернути увагу на те, що оскільки в Україні мобілізація жінок проводиться лише добровільно, жінки не підлягають бронюванню та не враховуються в загальну кількість військовозобов'язаних для розрахунку квоти на бронювання працівників підприємства [12].

Також призову не підлягають медики, які мають право на відстрочку незалежно від їхньої професії, а саме особи, які:

- військово-лікарською комісією визнанні тимчасово непридатними, (на строк до 6 місяців);
- мають 3 і більше дітей;
- мають дитину до 18 років з інвалідністю;
- самотійно здійснюють виховання дитини (дітей) віком до 18 років;

- доглядають за людьми, що потребують постійного догляду;
- студенти, які навчаються за денною чи дуальною формами навчання;
- науковці та педагогічні викладачі, що за основним місцем роботи не менше ніж на 0,75 ставки;
- виконували завдання в зоні антитерористичній операції;
- близький родич зник безвісти або загинув під час бойових дій [24; 25].

Варто зауважити, що саме по собі право на відстрочку не є підставою для звільнення від призову на службу. Особа повинна вчинити низку дій, щоб реалізувати це право.

Згідно з пунктом 60 Постанови Кабінету Міністрів України від 16.05.2024 №560 особу яка подала заяву на відстрочку не може бути мобілізовано поки не Комісія не розгляне заяву [29].

## **Висновки до розділу 2**

Проаналізувавши механізм мобілізації медичних працівників, можна дійти висновку, що це складна система певних дій, для здійснення якої залучається багато спеціалістів та регулюється спеціальним законодавством.

Порядок мобілізації це складний процес, який вимагає чіткий порядок дій, від постановки на військовий облік до направлення у військову частину, що безпосередньо регулюються законодавством.

Особливу увагу приділено постановці жінок на військовий облік. Для цієї категорії військовозобов'язаних існує спеціальний порядок військового обліку що регулюється нормами імперативного характеру. Хоча і їхня мобілізація можлива лише за умови безпосередньої згоди жінки медика, законодавець виділив їх, оскільки має розуміти який резерв лікарів в загальному, щоб забезпечити високий рівень медичного обслуговування навіть в умовах воєнного стану в державі.

Більше того, законодавець передбачив можливість звільнення особи від військової служби запровадивши такі поняття як відстрочка та бронювання. Чіткий перелік підстав для відстрочки та система умов для бронювання медика мають регламентований характер.

## РОЗДІЛ 3.

### ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ДЛЯ МОБІЛІЗОВАНИХ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

#### 3.1 Адміністративна та кримінальна відповідальність за порушення законодавства

Юридична відповідальність сама по собі є механізмом стримування особи від вчинення певних протиправних дій, що суперечать законодавству. Притягнення медичних працівників до відповідальності сприяє належному виконанню ними своїх обов'язків, дотриманню правових і моральних норм, а також забезпечує нормальне функціонування системи охорони здоров'я під час воєнного стану загалом в державі.

У разі порушення встановлених норм особа притягується до відповідальності. У контексті порушення медиками законодавства що стосується мобілізації, може настати така відповідальність, яка залежить від характеру та тяжкості правопорушення, а саме:

- адміністративна (передбачено в Кодексі України про адміністративні правопорушення);
- кримінальна (передбачено в Кримінальному кодексі України).

Відповідно до частини 2 статті 26 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» посадові особи які є винними в порушенні законодавства про мобілізацію та мобілізаційну підготовку та громадяни що не виконують свої обов'язки в цій сфері притягуються до відповідальності [5].

Щодо адміністративної відповідальності медичних працівників у сфері мобілізації, то вона настає у разі:

- за порушення військового обліку військовозобов'язаними, призовниками чи резервістами, наприклад, особа не встала на військовий облік, хоча мала це зробити в певний строк (стаття 210 КУпАП);

- за порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію, наприклад особі прийшла повістка і вона не явилась до військкомату (стаття 210-1 КУпАП);
- за те, що особа зіпсувала свій військово-обліковий документ або ж втратила його (стаття 211 КУпАП).

Санкція зазначених норм передбачає штраф розмір якого збільшується при повторному такому порушенні протягом 1 року та при вчиненні таких порушень у особливий період. Постанови про притягнення до адміністративної відповідальності варто оскаржувати, адже при повтореному притягненні відповідальність може перерости у кримінальну [23].

Кримінальна відповідальність сама по собі є більш «жорстким» видом юридичної відповідальності. Кримінальним кодексом України передбачено такі види правопорушень у сфері мобілізації:

- ухилення від призову під час мобілізації (стаття 336 ККУ), застосовується коли особа пройшла військово-лікарську комісію, визнана приданою та отримала розпорядження про відправку до відповідної військової частини;
- ухилення від військового обліку (стаття 337 ККУ), відповідальність за порушення цієї статті настає лише тоді, коли особа отримала офіційне попередження від начальника ТЦК, інакше особу буде притягнуто до адміністративно відповідальності.

За порушення статті 336 Кримінального кодексу України передбачено досить «сувору» санкцію, а саме позбавлення волі. Щодо статті 337 зазначеного кодексу, то за її порушення передбачено виправні роботи або штраф [11].

Під час проходження військової служби медика відповідно до Кримінального кодексу України передбачено кримінальну відповідальність за вчинення таких дій як, самовільне залишення військової частини (стаття 407), неналежне виконання професійних обов'язків медичним працівником (стаття 140), недбале ставлення до військової служби (стаття 425), непокора (стаття 402) та не виконання наказу (стаття 403) [3].

### 3.2 Соціально-правові гарантії для мобілізованих медиків

Мобілізованим медикам які виконують конституційний обов'язок – захист Вітчизни, держава гарантує надання певних соціальних пільг. Основним нормативно-правовим актом що регулює дане питання є Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Як вже зазначалось раніше, медики є особливою категорією військовослужбовців, оскільки вони наділені як загальними правами (цими правами наділені всі військовослужбовці), так і спеціальними, що пов'язані безпосередньо з їхньою професійною діяльністю. Теж саме і з соціально-правові гарантіями що надаються мобілізованим медикам нашою державою.

Коли особа медик несе військову службу, варто зауважити, що трудовий та соціальний стаж зараховуються. Навіть коли військовослужбовець перебуває в полоні, в цей час коли особа є полоненим стаж продовжує нараховуватись, незважаючи на те, що особа не сплачує внески. Більше того, сучасне законодавство передбачає нарахування стажу особі, що виконує завдання в зоні бойових дій, на пільгових умовах, а саме, в потрібному розмірі. Як результат такого нарахування особа може вийти на пенсію за вислугу років достроково [14].

Питання пов'язане із збереженням робочого місця під час проходження медика військової служби регулюється статтею 119 Кодексу законів про працю України. Дана норма передбачає, що за військовозобов'язаним зберігається посада та місце роботи на весь час поки особа служить, доки її не буде звільнено або ж до моменту оголошення демобілізації. Проте, такий працівника визнається тимчасово увільнений від роботи [13].

Також мобілізованим медикам і їхнім сім'ям надається ряд соціальних пільг, сюди входять:

- безоплатне медичне забезпечення (лікування, реабілітація, протезування);
- пільги на проїзд, на оплату комунальних послуг;

- право на відпуски, тощо.

Відповідно до статті 9 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» держава передбачає отримання грошового забезпечення мобілізованим особам, до якого входять не лише основні виплати, але й можливість доплат, наприклад за виконання завдань у бойових умовах [7].

До спеціальних гарантій належить вже згадувана норма Указу Президента України від 11.03.2026 №1153/2008, що передбачає залучення медичних працівників на ті посади, які відповідають їхній спеціальності, інший варіант можливий лише за добровільною згодою такої особи.

Варто зауважити, що для вже мобілізованих медиків, запроваджено особливу систему отримання офіцерського звання – молодшого лейтенанта. Це стосується медиків що медичну освіту рівня магістра. За умови якщо такий мобілізований медик не проходив військову підготовку то в подальшому має пройти військову підготовку за програмою підготовки офіцерів медичної служби тактичного рівня [26]. Отримання звання молодший лейтенант передбачає вищий рівень грошового забезпечення та соціального захисту.

### **Висновки до розділу 3**

Мобілізовані медики наділені не лише спеціальними правами, а також і відповідальністю за порушення встановлених норм у сфері мобілізаційної підготовки та безпосередньо проходження військової служби. Така система створена для забезпечення балансу між правами та обов'язками.

Проаналізувавши законодавство, а саме Кодекс про адміністративні порушення України та Кримінальний кодекс України, можна дійти висновку що окрім того, що до мобілізованих медиків застосовуються норми, які притаманні всім військовослужбовцям, для медиків настає і відповідальність а порушення, що безпосередньо пов'язані з їхньою професійною діяльністю, наприклад неналежне виконання своїх обов'язків медичним працівником.

Соціально-правові гарантії слугують забезпеченню захисту прав мобілізованих медиків. До таких гарантій належить: збереження місця роботи, грошове забезпечення, надання пільг, надання медичного забезпечення, зарахування трудового і соціального стажу, та ряд інших.

## ВИСНОВКИ

Проведене дослідження адміністративно-правових аспектів мобілізації медичних працівників допомогло зробити певні висновки, що дають відповідь на поставлення завдання курсової роботи.

Узагальнюючи, варто зазначити, що мобілізація – це складна система, що включає в себе сукупність дій, спрямованих на переведення всіх сфер життєдіяльності держави на спеціальний режим функціонування в умовах особливого періоду. Мобілізація медиків є частиною цієї складної системи, адже медики забезпечують збереження життя як військових на передовій, так і цивільного населення в тилу. Правова природа мобілізації включає в себе принципи мобілізації за допомогою яких формується подальше законодавство.

Сьогодні законодавство налічує десятки нормативно-правових актів, що регулюють питання пов'язанні з мобілізацією медичних працівників. Під впливом часу законодавство змінюється – втрачають чинність «застарілі» норми та набирають чинність «нові». Такі зміни відбуваються у досить швидкому темпі, оскільки певні питання набувають актуальності у зв'язку з необхідністю в ефективному медичному забезпеченні Сил оборони та потребують негайного нормативного регулювання. Тому нормативно-правова база наразі хоч і є досить великою, проте вона все ще перебуває в стані активного формування. Питання пов'язані з мобілізацією медичних працівників регулюється та поєднує норми міжнародного, військового, трудового права.

Аналізуючи адміністративно-правовий статус медичного працівника в контексті мобілізації, варто зауважити, що цей статус поєднує в собі як загальні права та обов'язки, які належать всім військовослужбовцям, так і спеціальні, що супроводжують наявність в особи медичної освіти. Адміністративно-правовий статус медичного працівника включає в себе особливості правового становища такої особи.

Процедура мобілізації медиків хоча і є складним процесом, проте чітко регламентована чинним законодавством. Вона складається з певних етапів,

кожний з яких має чітку послідовність та повинен відповідати нормативно-правовій базі. На кожному з цих етапів медик взаємодіє з уповноваженими органами, які діють від імені держави.

Окрему увагу приділено військовому обліку жінок-медиків. Хоч і законодавець запровадив імперативну норму щодо взяття таких жінок на військовий облік, сьогодні мобілізація таких осіб здійснюється лише за згодою жінки-медика. Військовий облік жінок слугує інструментом держави для оцінки наявного людського резерву серед медиків.

Не зважаючи на те, що захист Вітчизни є конституційним обов'язком законодавець виділив категорію людей, що мають право на тимчасове звільнення від призову під час мобілізації. Це можливо завдяки механізму бронювання працівників, або ж за наявності певних підстав що дають право на відстрочку. Бронювання медичних працівників дозволяє забезпечити стабільну роботу охорони здоров'я в сучасних реаліях. Сучасне законодавство зробило виняток щодо бронювання 100% своїх медичних працівників в комунальних та державних лікарнях. Щодо відстрочки, то Закон України «Про мобілізаційну підготовку і мобілізацію» чітко встановлює на яких підставах особа має право на відстрочку.

Відповідальність і соціально-правові гарантії медичних працівників можна назвати системою стримувань та заохочень. Стримуванням в даній ситуації виступає адміністративна або ж кримінальна відповідальність що настає за невиконання конституційного обов'язку та професійних обов'язків медиків. Соціально-правові гарантії для мобілізованих медичних працівників передбачає те, що держава гарантує високий рівень їхнього соціального захисту.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 15.04.2026).
2. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III : станом на 15 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 29.04.2026).
3. Деякі питання реалізації положень Закону України “Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію” щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час : Постанова Каб. Міністрів України від 27.01.2023 № 76 : станом на 17 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/76-2023-п#Text> (дата звернення: 22.04.2026).
4. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII : станом на 12 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text> (дата звернення: 23.04.2026).
5. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21.10.1993 № 3543-XII : станом на 12 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 20.04.2026).
6. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII : станом на 12 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 20.04.2026).
7. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII : станом на 15 лют. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text> (дата звернення: 02.05.2026).
8. Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України : Указ Президента України від 10.12.2008

№ 1153/2008 : станом на 11 берез. 2026 р.  
 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153/2008#Text> (дата звернення: 23.04.2026).

9. Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів : постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 № 1487 : станом на 21 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1487-2022-п#Text> (дата звернення: 23.04.2026).

10. Про затвердження Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період : Постанова Каб. Міністрів України від 16.05.2024 № 560 : станом на 11 квіт. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2024-п#Text> (дата звернення: 24.04.2026).

11. Березин С. Що вважається ухиленням від мобілізації у 2026 році | Актум. Адвокатське об'єднання Актум. URL: <https://www.actum.com.ua/blog-3-1/ukhylennia-vid-mobilizatsii-shcho-var-to-znaty-ta-yak-diiaty-shchob-ne-potrapiyty-za-graty> (дата звернення: 29.04.2026).

12. Військовий облік жінок у 2026 році. *kadroland*. URL: <https://kadroland.com/news/6038-viiskovii-oblik-zinok-zmini-z-3107-shho-potribno-znati-robotodavcyu> (дата звернення: 25.04.2026).

13. Воронкова О., Промський Є. Як зберегти робоче місце та заробіток під час мобілізації - адвокати Олена Воронкова та Євгеній Промський | ADVOKAT POST. URL: <https://advokatpost.com/iak-zberehty-roboche-mistse-ta-zarobitok-pid-chas-mobilizatsii-advokaty-olena-voronkova-ta-ievhenij-promskiy/> (дата звернення: 30.04.2026).

14. Добровольська К. Стаж під час війни: як його обчислюють мобілізованим українцям. 24 Канал. URL: [https://24tv.ua/economy/yak-zarahovuyut-stazh-mobilizovanim-rozrahunok-stazhu-pid-chas\\_n3032788](https://24tv.ua/economy/yak-zarahovuyut-stazh-mobilizovanim-rozrahunok-stazhu-pid-chas_n3032788) (дата звернення: 30.04.2026).

15. Жінки на війні: українські берегині, українські героїні : тематична бесіда з мультимедійним супроводом / уклад. О. М. Білоцька, Н. Г. Ломейко. Запоріжжя, 2026. 43 с. URL: <https://elar.tsatu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/61793e70-4f98-451b-9db2-798c4d3a9772/content> (дата звернення: 25.04.2026).
16. Запит щодо розбронювання медиків не є масовим і стосується лише точкового доукомплектування медичних підрозділів ЗСУ. *Міністерство оборони України*. URL: <https://mod.gov.ua/news/zapit-shhodo-rozbronyuvannya-medikiv-ne-ye-masovim-i-stosuyetsya-lishe-tochkovogo-doukomplektuvannya-medichnih-pidrozdiliv-zsu> (дата звернення: 23.04.2026).
17. З 1 січня 2026 року для медиків і фармацевтів запроваджують обов'язкову підготовку офіцерів запасу. *Район. Медицина – Rayon.in.ua*. URL: <https://medicine.rayon.in.ua/news/859565-z-1-sichnya-2026-roku-dlya-medikiv-i-farmatsevtiv-zaprovadzhuyut-obovyazkovu-pidgotovku-ofitseriv-zapasu> (дата звернення: 23.04.2026).
18. Колошкін М. Як тепер вручають бойову повістку: розбір липневих змін у Постанові № 560. *Юридичні послуги онлайн | Advokat Market*. URL: <https://advokatmarket.com/blog/algorytm-vruchennya-boyovoyi-povistky> (дата звернення: 24.04.2026).
19. Кузьменко О. В., Чорна В. Г., Крупицький О. С. Правові принципи мобілізаційної підготовки та мобілізації. Актуальні питання у сучасній науці. 2024. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sn/article/view/23872/23842> (дата звернення: 21.04.2026).
20. Левчин В. Бронювання медичних працівників 2026: повний гід для керівників і фахівців - kokl.ua. *Kokl.Ua*. URL: <https://kokl.ua/bronyuvannya-medychnyh-pracivnykiv-2026-povnyj-gid-dlya-kerivnykiv-i-fahivcziv/> (дата звернення: 26.04.2026).
21. Льопко В. І., Кокошко М. В. Права медичних працівників в умовах воєнного стану. URL: [https://lsej.org.ua/9\\_2022/60.pdf](https://lsej.org.ua/9_2022/60.pdf) (дата звернення: 21.04.2026).

22. Медиків не призначатимуть на непрофільні посади у війську: набули чинності зміни до Положення про проходження військової служби. URL: <https://moz.gov.ua/uk/medikiv-ne-priznachatimut-na-neprofilni-posadi-u-vijsku-nabuli-chinnosti-zmini-do-polozhennya-pro-prohodzhennya-vijskovoyi-sluzhbi> (дата звернення: 23.04.2026).

23. Мобілізація: адміністративна відповідальність за порушення правил військового обліку – Miller Law Firm. Miller Law Firm. URL: <https://www.millerlawfirm.ua/mobilizacziya-administratyvna-vidpovidalnist-za-porushennya-pravyl-vijskovogo-obliku/> (дата звернення: 29.04.2026).

24. Мобілізація медиків в Україні: які спеціалісти не підлягають призову. *Кадровик*. URL: <https://kadrovik.isu.net.ua/news/559548-mobilizatsiya-medykiv-v-ukrayini-yaki-spetsialisty-ne-pidlyahayut-pryzovu> (дата звернення: 26.04.2026).

25. Мобілізація медиків: кого НЕ відправлять на війну. *Medcentre.com.ua*. URL: <https://www.medcentre.com.ua/uk/news/mobilizatsiya-medikov-kogo-ne-otpravlyat-na-voynu-1794> (дата звернення: 27.04.2026).

26. Офіцерські курси для мобілізованих лікарів (фармацевтів). *Українська військово-медична академія*. URL: <https://uvma.mil.gov.ua/entrants/mobilized-medics/> (дата звернення: 02.05.2026).

27. Павлів З. Вручення повістки у воєнний час 2026 | Чи можуть вручити повістку на вулиці | АО "Бачинський та партнери". АО "Бачинський та партнери". URL: <https://legalaids.com.ua/ua/pravyly-vruchennya-povistky-u-voennyj-chas/> (дата звернення: 24.04.2026).

28. Структура БЗВП: з чого складається базова підготовка рекрутів, яка триває 51 день. *Міністерство оборони України*. URL: <https://mod.gov.ua/explanation/struktura-bzvp-z-chogo-skladayetsya-bazova-pidgotovka-rekrutiv-yaka-trivaye-51-den> (дата звернення: 25.04.2026).

29. Тарасенко Д. Чи може ТЦК мобілізувати, якщо подана заява на відстрочку. *7eminar*. URL: <https://7eminar.ua/news/6817-ci-moze-tck-mobilizuvati-yakshho-podana-zayava-na-vidstrochu> (дата звернення: 28.04.2026).

30. Юрченко Н. Військовий облік жінок у 2026 році: правила, вимоги, зміни в законодавстві. *Бухгалтер ідеального підприємця*. URL: <https://bip.net.ua/articles/vijskovij-oblik-zhinok/> (дата звернення: 25.04.2026).